

YÜKSEK TİCARETLİLER ANKARA'DA (1930-1938)

Prof. Dr. Oktay Güvemli

Marmara Üni. E. Öğr. Üyesi

1. Atatürk devrimleri 1921-1926 temel yasaları kapsar (Anayasalar, Medeni Kanun, Ticaret Kanunu gibi. 1926-1930 Arası vergi kanunları çıkarılır. 1930'da Sanayi Kongresi yapılır. Ve ekonomik atılım başlar: Türkiye İş Bankası kurulur, Ziraat Bankası düzene sokulur. Merkez Bankası kurulur. Bunlar 1932'de tamamlanır. Sıra sanayi hamlesini yürütecek bankalara gelir.

Sümerbank (1933), Etibank (1934) kurulur. Bu iki bankaya bağlı olarak Türkiye'nin her yanına dağılan elliye yakın dev sanayi kuruluşları 1938'de tamamlanır. Bunlar Orta Doğu'nun ilk kez hayata geçen dev kuruluşlarıdır.

2. 1930'da başlayan ve 1938'de tamamlanan bu dev sanayileşme hamlesini Ankara nasıl gerçekleştirmiştir? İşletme eğitimi almış, kaliteli insan gücü var mıydı? Devletin mülki idaresi için eleman yetiştiren Mekteb-i Mülkiye bir yana bırakılırsa, işletmeciyi yetiştiren tek okul vardı: 1924 -1938 arası adı Ulum-u Aliye-i Ticariye Mektebi olan bugünkü Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi... Yıllık mezun sayısı 10'un altında iken 1926'da birden 20'nin üzerine çıkmıştır. Mezun sayısı 1930'da 30'u geçmiş, 1935'de 100'e ulaşmıştır. İkinci Dünya Harbi'nde bu sayısının 150'yi geçtiği görülmektedir.

1930 – 1938 arası toplam mezun sayısı 731'dir. Bunların içinden yüzlercesi Ankara'da görev almış olsa gerektir. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi 1936'da İzmir Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu

1945 kurulmuşlardır. Yani onların mezunları bu ilk dönemde görev almamışlardır. Sayısı hızla artan ticaret liseleri mezunları ile kadrolar desteklenmiştir.

3. Bu genç adamlar Ankara'ya gittiklerinde merkezi sanayi hamlesini başlatan kadrolar içinde yer almışlardır. Kadroları bankalardadır, iktisat vekaletindedir. 1933–28 yılları arasında çoğunlukla Alman kökenli sayısı 152'yi bulan, muhasebe eğitimi almış çoğu akademisyen işletme mühendisleri merkezi kadrolarda görev almışlar ve sanayi kuruluşlarını dolaşmış ve rapor düzenlemişlerdir. Bunlara bu genç mezunlar eşlik etmiş ve uygulamada eğitilmişlerdir. Ve bu kadrolar iktisadi devlet kuruluşlarının uzun yıllar yöneticiliğini yapmışlardır. Türk sanayi tarihinin en başarılı girişimi olan 1933-1938 sanayileşmesinde yüksek ticaretlilerin büyük payı vardır.

4. Ankara 1930- 1938 yılları arasında Ulus merkezlidir. Heykelin kuzeyinde İş Bankası, Sümerbank vardır. Güneyinde de T.C. Merkez Bankası, Ziraat Bankası ve Vakıflar sıralanır. Etibank Sıhhiye'dedir. Çalışanlar Saman pazarı – Ulus kesiminden Ankara kalesine doğru uzanan mahallelerde ikamet ederler. Ulus dolayındaki lokantalarda yemek yerler, kahvelerde otururlar. İşte yüksek ticaretlilerin yaşam alanları budur. 1936 Yılında Yüksek Ticaretliler Derneği'ni kuran bu kişilerdir.

5. Büyük Atatürk'ün onların okullarını bilmemesi mümkün değildir. Pera'daki baloya ziyaretinin bilinçli olma ihtimali vardır. Pera'da kurulan ilişki bir nezaket göstergesidir ve muhtemelen büyük Atatürk, onların çabalarına teşekkür etmek istemiş olsa gerektir.